

RF § 93**Fortsatt medverkan i Blått Centrum**

RS 2021/459

Regionfullmäktiges beslut

- Informationen godkänns.
- Region Gotlands medverkan i samverkansprojektet ”Blått centrum Gotland” från och med 1 januari 2022 godkänns.

Uppsala universitet, Länsstyrelsen i Gotlands län och Region Gotland identifierade tillsammans under 2015-2016 ett behov av att fördjupa samarbetet när det gällde det strukturerade utvecklingsarbetet på vattenområdet för att stärka samarbetet både inom regionen såväl som med andra regioner.

I en förstudie som togs fram våren 2016 utvecklades tankarna mer i detalj hur ett samarbete skulle kunna gå till rent praktiskt under en försöksperiod. Uppsala universitet förklarade sig villig att stå som projektägare. Med inspiration från Grönt centrum fick försöksverksamheten namnet Blått centrum Gotland.

Regionstyrelsen fattade i oktober 2016 (RS § 256) beslut kring medverkan i projektet. Till slut valdes en finansieringslösning där dåvarande ledningskontoret fick disponera 500 tkr årligen i tre år från anslaget för verksamhetsutveckling, för att finansiera den 40-procentiga tjänsten som skulle ingå i projektet (RS § 68, 2017). Detta utnyttjades endast en gång, se ”bedömning” nedan.

Samverkansavtalet skrevs under 12 juni 2017 och i oktober samma år startade verksamheten, när rekryteringen av en verksamhetsledare var klar. Verksamheten har sedan dess följt dels den projektplan som togs fram inledningsvis, dels de årsvisa verksamhetsplanerna. En arbetsgrupp bestående av deltagare från alla tre organisationerna har arbetat kontinuerligt och haft veckovisa avstämningsmöten. Verksamheten har redovisats löpande till en styrgrupp bestående av Campus Gotlands rektorsråd, landshövding samt regionstyrelsens ordförande, som också tagit del av årsberättelserna. Projektet har också haft ett vetenskapligt råd inom Uppsala universitet. Internt inom Uppsala universitet har projektet varit förlagt till institutionen för Geovetenskaper, inom forskningsprogrammet Naturresurser och hållbar utveckling.

Alla tre organisationerna har fullföljt sin medverkan med den insats som avtalet föreskrev (Uppsala universitet ökade sin insats från 1,0 till 1,2 tjänster genom att tillföra 0,2 tjänst som föreståndare för Forskningsstationen Ar). Arbetsgruppen har haft en mer eller mindre fast kärna av samma medarbetare för kontinuitetens skull, men har också haft flexibilitet att inom sin ram engagera andra medarbetare från de tre organisationerna beroende på vilka aktuella projekt som bedrivits.

forts

Justerande	Utdragsbestyrkande/namnförtydligande

RF § 93 forts

RS 2021/459

Verksamheten har haft sex prioriterade områden: vattenbruk, hållbar vattenhushållning, miljöfrågor knutna till kustmiljön och grunda havsvikar, fiskeresurser i perspektiv av förvaltning, besöksnäring och ekonomiskt värde, tekniska innovationer samt Östersjöns miljö. Genom att växla mellan tre huvudsakliga arbetssätt har Blått centrum haft ambition att fungera både som regionalt kunskapscentrum, ”projektfabrik”, som ser till att Gotland finns med i forskningsansökningar samt kunnat ge vägledning och stöttat projektidéer hos exempelvis entreprenörer eller utvecklare.

Uppsala universitets utvärdering:

Redan i avtalet om samverkansprojektet Blått centrum bestämdes att verksamhetens skulle utvärderas under det fjärde året av fem. Om verksamheten då bedömdes som bra, var tanken att man under det sista året skulle hinna planera för en fortsättning. Och omvänt; om verksamheten inte bedömdes som bra kunde parterna ta ett beslut om att lägga ned projektet i förtid.

På uppdrag av Planeringsrådet för Campus Gotland utvärderades Blått centrum verksamhet i maj 2020. Utvärderingen utfördes internt av Uppsala universitet av en person utan koppling till Blått centrum men med goda kunskaper om Campus Gotland (Peter Lindblad, professor i molekylär biomimetik vid institutionen för kemi på Uppsala universitet).

Utvärderingen hade i uppdrag att genomlysna Blått centrum verksamhet under perioden 2017 till 2019, men kom även att inkludera väsentliga händelser våren 2020. Utvärderingen skulle också komma med rekommendationer kring hur verksamheten skulle kunna utvecklas för att stärka universitetets forskning och samverkan i vattenrelaterade frågor.

Utvärderingen gick igenom rapporter, förstudie, avtal, årsrapporter och protokoll från styrgruppsmöten samt gjorde intervjuer med verksamhetsledaren för Blått centrum, dess styrgrupp, företrädare för Region Gotland och Länsstyrelsen, Blått centrum vetenskapliga råd samt andra, för Blått centrum verksamhet relevanta, forskare på Uppsala universitet

forts

Justerande	Utdragsbestyrkande/namnförtydligande

RF § 93 *forts*

RS 2021/459

Utvärderingen konstaterade att:

”Genom Blått centrum verksamhet finns idag (2020) en strukturerad samverkan mellan de tre aktörerna i utvecklingsfrågor avseende vattenfrågor i stort. Från första året (2017) har den årliga planering och genomförandet av aktiviteter inom Blått centrum följt förstudiens handlingsplan om en verksamhet uppdelad i de tre områdena regionalt kunskapscentrum, projektfabrik och inkubatorverksamhet. Från Blått centrum sida har ambitionen varit hög att genomföra förstudiens identifierade aktiviteter inom de tre områdena på allra bästa sätt.”

Utvärderingen går sedan igenom i vilken grad Blått centrum har lyckats i sina tre roller som regionalt kunskapscentrum, ”projektfabrik” samt vägledning och stöttning av projektidéer. Eftersom utvärderingen bifogas i sin helhet återges inte dessa partier, men sammanfattningsvis anser utvärderaren att de tre rollerna hanterats framgångsrikt. Blått centrum har lyckats etablera sig som ett regionalt kunskapscentrum för vattenfrågor i stort på Gotland. När det gäller projektverksamheten nämns att ett flertal ansökningar beviljats och fått finansiering, exempelvis inom vattenbruk (demonstrationsanläggning, kurser och nätverksuppbyggnad), inom forskningsprojektet kring näringsämnen från hav till land, interregprojektet GRASS (kring kommersiell algodling) samt ålgräsängar.

Blått centrum har vidare lyckats få det stora externfinansierade torskprojektet ReCod att fysiskt lokalisera sig till forskningsstationen Ar, vilket kommer generera nya arbetstillfällen på norra Gotland och en redan genomförd utbyggnad av stationen. Uppsala universitet är vetenskaplig partner i projektet och kommer stå för omkring 10 mnkr av projektets totalt 50 mnkr. ReCod har beskrivits tidigare, se RS 2020/823 och RS 2020/1192.

Blått centrum har också blivit partner i ett annat stort forskningsprojekt, det Formasfinansierade Blå Mat. Blå Mat är en av fyra centrumbildningarna för hållbara livsmedelssystem ska bidra till FN:s globala hållbarhetsmål inom Agenda 2030 och ta hänsyn till ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet. Sammantaget har Formas avsatt 192 miljoner kronor varav Blå Mat disponerar 48 miljoner. Blå Mat handlar om att inte överutnyttja de akvatiska resurserna och att odla nya fisk- och algarter och få konsumenterna att pröva dem. En del av forskningen inom Blå Mat kommer utföras på Gotland av för ändamålet skapade forskartjänster.

Internationellt har Blått centrum medverkat till att havsområdena runt Gotland, som enda representant för Östersjön, blivit upptagna på den amerikanska stiftelsen Mission Blue's Hope Spot-lista över globala havsområden som är speciellt skyddsvärda och viktiga för att öka medvetenheten kring havens miljösituation.

forts

Justerande	Utdragsbestyrkande/namnförtydligande

RF § 93 *forts*

RS 2021/459

Regionstyrelseförvaltningens bedömning:

Det finns naturligtvis mycket erfarenheter i stort och smått som kan diskuteras när man ska göra en bedömning av en försöksverksamhet som Blått centrum Gotland. En strukturerad samverkan mellan tre sinsemellan mycket olika organisationer med tre helt olika uppdrag, löpande under fyra-fem års tid med små resurser och mycket höga målsättningar är i grunden en utmaning.

Regionstyrelseförvaltningen anser att utvärderingen i stort ger en rättvisande bild av verksamheten. Det strukturerade samarbetet mellan de tre ingående organisationerna har fungerat bra och gett många positiva synergieffekter. Det får anses stå klart att Blått centrum har bidragit till regional utveckling och skapat nya arbetstillfällen. Blått centrum har också nått ut nationellt och därmed nått målet att uppfattas som ”en dörr in” på Gotland när det gäller vattenrelaterade forskningssamarbeten.

En del verksamhet syns dock inte i utvärderingen, eftersom den av naturliga skäl främst har projektägarens perspektiv. Exempelvis nämns inte de projekt där Region Gotland samarbetat med forskare inom områdena vattenbrist eller projekt för digitala lösningar (Blått centrum ingår i ERDA-projektet (Effektiv Regional Digital Agenda), som bland annat byggt upp ett lokalt trådlöst nät på forskningsstationen Ar för exempelvis sensorer i yttre miljön för forskning och miljöövervakning).

De två heltidstjänster som projektet sammantaget disponerat bedömer förvaltningen egentligen är i minsta laget, speciellt i dagsläget när många projekt och samarbeten pågår och administration och kommunikation ökar. Samtidigt finns en fördel i att behålla modellen att expansion ska ske genom att projekt med egen finansiering knyts till Blått centrum. De flesta med erfarenhet av projekt driven utveckling vet dock att denna balansgång inte är helt enkel och att tillkommande projekt sällan vill finansiera en basverksamhet.

Det är därför viktigt att Blått centrum har tillgång till vissa egna medel för att bekosta exempelvis förstudier eller publika verksamheter som konferenser/seminarier. Förutom den startpott på 3 x 500 tkr som de tre organisationerna kom överens om i avtalet har Uppsala universitet under projektets gång löpande också finansierat lokal, infrastruktur, konferenser, resor med mera med kontanta medel.

När det gäller organisationsmodell föreslår ingen av parterna något annat upplägg än dagens, eftersom fördelarna upplevs uppväga nackdelarna. Att Blått centrum är en integrerad del av Campus Gotland är viktigt för den akademiska förankringen. Länsstyrelsen kan inte ingå i andra, mer fasta organisationsstrukturer som bolag, stiftelser och liknande.

forts

Justerande	Utdragsbestyrkande/namnförtydligande

RF § 93 forts

RS 2021/459

Regionstyrelseförvaltningen erfar att Uppsala universitet för närvarande äskar medel för en fortsättning av Blått centrum i samma omfattning som under försöksperioden; 1,2 tjänst plus drygt 500 tkr för övriga kostnader årligen. Länsstyrelsen förväntas göra likaledes.

Regionstyrelseförvaltningen förslår därför regionstyrelsen att Region Gotland fortsätter sin medverkan i projektet på samma sätt som idag, men med den stora skillnaden att verksamheten stadigvarande finansieras genom ett ramtillskott om 500 tkr från och med 2022, vilket täcker 40% av en heltidstjänst plus omkostnader.

I arbetsutskottet föredrogs ärendet av Anna Wejde, enhetschef och Jonas Nilsson, eko-strateg, regionstyrelseförvaltningen.

Ärendets budgetäskande stryks i beslutspunkten och behandlas i samband med strategisk plan och budget, § 137.

Beslutspunkterna ändras till:

- Informationen godkänns
- Region Gotlands medverkan i samverkansprojektet ”Blått centrum Gotland” från och med 1 januari 2022 godkänns.

Regionstyrelsen har instämt i arbetsutskottets förslag till beslut.

Ärendets behandling under mötet

Jesper Skalberg Karlsson (M) och Meit Fohlin (S) tillstyrker regionstyrelsens förslag.

Ordförande Inger Harlevi (M) ställer proposition på regionstyrelsens förslag och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Regionstyrelseförvaltningen 2021-04-22

Regionstyrelsen 2021-05-26, § 147

Justerande	Utdragsbestyrkande/namnförtydligande